

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

вул. Інститутська, 9, м. Київ, 01601, Україна
телефон: 0-800-505-240
факс +380 (44) 230-20-33, 253-77-50
e-mail: nbu@bank.gov.ua Код ЄДРПОУ 00032106

NATIONAL BANK OF UKRAINE

9, Instytutska St., Kyiv, 01601, Ukraine
phone: 0-800-505-240
fax +380 (44) 230-20-33, 253-77-50,
e-mail: nbu@bank.gov.ua

19.07.2018 № 25-0008/39273

Департамент фінансового моніторингу

Банкам України
Асоціації "Незалежна асоціація
банків України"
Асоціації українських банків

Про попередження здійснення
окремих фінансових операцій

Національним банком України під час здійснення нагляду за банками у сфері фінансового моніторингу виявлений ряд фінансових операцій, що проводились суб'єктами господарювання – клієнтами банків з переведення безготівкових коштів у готівку, характер яких може свідчити про легалізацію кримінальних доходів/фінансування тероризму та/або здійснення ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку (далі – ризикова діяльність).

Так, схема проведення наведених фінансових операцій включає такі етапи:

- на рахунок суб'єкта господарювання А – клієнта банку (в більшості випадків період діяльності якого незначний) надходять кошти від широкого кола юридичних осіб на підставі укладених між ними договорів, зі схожими призначеннями, або подекуди призначення, з якими надходять кошти, мають різноманітний зміст (наприклад, за сільськогосподарську продукцію, товар, металолом, ТМЦ тощо);

- отримані кошти майже в повному обсязі в той же або наступний день перераховуються суб'єктом господарювання А на рахунок суб'єкта господарювання В на підставі укладеного між ними договору (факторингу, переуступлення прав вимоги, поруки тощо). Необхідно зауважити, що наявні випадки, коли кошти на рахунки суб'єктів господарювання надходили з призначенням: як поповнення статутного капіталу; за договорами купівлі-продажу цінних паперів (акції іменні, векселі тощо); як перерахування з інших власних рахунків тощо;

- отримані кошти майже в повному обсязі в той же або наступний день перераховуються суб'єктом господарювання В на рахунок 2909 банку (у тому числі банку, в якому відсутні його поточні рахунки) на підставі укладеної «Угоди

на доставку готівки суб'єкту господарювання» або «Договору на послуги з інкасації», який у тому числі передбачає доставку готівки. Таким чином фактично відбувається підкріплення каси суб'єкта господарювання готівкою на суму, що була перерахована банку у безготівковому вигляді. У подальшому відповідно до укладених договорів передбачено, що суб'єкт господарювання В має розрахуватись отриманою готівкою за зобов'язаннями суб'єкта господарювання А (наприклад, з фізичними особами, у яких суб'єкт господарювання А здійснив закупівлю товару).

За результатами аналізу фінансових операцій суб'єктів господарювання – клієнтів окремих банків встановлено, що їх суми подекуди перевищують сотні мільйонів гривень. При цьому зауважимо, що юридичні особи, від яких суб'єкти господарювання отримують кошти, в більшості випадків, відповідають критеріям, що характерні для клієнтів, фінансові операції яких містять ознаки фіктивності. Перелік цих критеріїв наведений в листі Національного банку України від 21.02.2018 № 25-0008/10705.

До того ж, у Типологічних дослідженнях Державної служби фінансового моніторингу України за 2017 рік¹ акцентовано увагу, зокрема, на використанні фінансових операцій з переведення безготівкових коштів в готівку в процесі легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму.

Окремо звертаємо увагу на те, що високий обіг готівки та фіктивне підприємництво визначені основними ризиками відмивання коштів, значними загрозами для фінансової системи та економічної безпеки України відповідно до Звіту взаємної оцінки України за результатами 5-го раунду оцінювання Комітетом експертів Ради Європи з питань оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL)² та Звіту про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму³.

Таким чином, проведення банком наведених вище фінансових операцій клієнтів може призвести до виникнення ознак здійснення ризикової діяльності, що визначені в Положенні про застосування Національним банком України заходів впливу⁴.

У зв'язку з зазначеним рекомендуємо банкам, які обслуговують таких клієнтів, або, які надають послуги підкріплення каси суб'єкта господарювання готівкою, забезпечити ретельний, поглиблений та всебічний аналіз фінансових операцій клієнтів на предмет виявлення подібних фінансових операцій.

При цьому, такі заходи рекомендуємо вживати банкам, у яких відкриті рахунки суб'єктів господарювання, які перераховують кошти на підставі

¹ сайт Державної служби фінансового моніторингу України

http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=114&art_id=28951&lang=uk

² <https://rm.coe.int/fifth-round-mutual-evaluation-report-on-ukraine/1680782396>

³ http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf

⁴ затвердженому постановою Правління Національного банку України від 17.08.2012 № 346

договорів на доставку валютних цінностей до каси, так і банкам, які безпосередньо здійснюють підкріплення готівкою кас таких суб'єктів.

Окрім цього, під час встановлення банком ділових відносин з суб'єктом господарювання, який не має рахунків в цьому банку, шляхом укладення договорів на доставку валютних цінностей до каси суб'єктів господарювання (підкріплення готівкою каси), банку слід ретельно проаналізувати діяльність цього суб'єкта господарювання, використовуючи ризик-орієнтований підхід. Метою цього аналізу є з'ясування, чи відповідає обсяг готівки, що використовується для підкріплення каси, його фінансовому стану, суті діяльності, виду послуг, що ним надаються, тощо. Тобто банк має чітко розуміти, чи є джерело отримання готівки цим суб'єктом господарювання прозорим та не викликає сумнів щодо його законності. При цьому, ці заходи, на думку Національного банку України, варто вживати й упродовж всього періоду існування ділових відносин з таким суб'єктом господарювання.

У разі встановлення банком невідповідності обсягів готівки, яка спрямовується на підкріплення каси, фінансовому стану клієнта, суті його діяльності, виду послуг, що ним надаються, за вищенаведеними подібними фінансовими операціями рекомендуємо банкам установлювати такому клієнту неприйнятно високий ризик та відмовлятися від встановлення (підтримання) ділових відносин (у тому числі шляхом розірвання ділових відносин) відповідно до статті 10 Закону.

Зазначаємо, що за результатами проведення перевірок, під час яких будуть встановлюватись факти, що свідчать про використання банків у наведеній у цьому листі схемі, характер якої може свідчити про легалізацію кримінальних доходів/фінансування тероризму та/або здійснення ризикової діяльності, Національний банк України розглядатиме питання щодо застосування до банків адекватних заходів впливу відповідно до вимог законодавства України.

Просимо врахувати зазначені рекомендації в практичній діяльності.

Перший заступник Голови
Національного банку України

К. В. Рожкова

